

Kūlgrinda (žemaitiškai kūlis – „akmuo“) – pelkėje akmenimis ir (ar) rąstais grįstas takas žemiau pelkės paviršiaus. Tai būdavo slapti takai, kuriais senovės lietuviai gelbėdavosi nuo užpuolikų, kurie šių takų nežinojo ir kuriuos aptikti būdavo labai sunku, kadangi takai buvo po vandeniu. Kūlgrindos vieta būdavo laikoma paslapyje, todėl už jos išdavimą labai griežtai bausdavo.

Jau pirmajame Lietuvos archeologinių paminklų sąrašė archeologas Fiodoras Pokrovskis, remdamasis vietos inteligentų atsiųstomis anketomis, mini kūlgrindą: „Pagal liaudies pasakojimus (...) yra kažkoks slaptas karinis kelias (...) ilgas akmeninis tiltas, pasislėpęs po vandeniu“.

Bene daugiausiai duomenų apie Sietuvos kūlgrindą ir jos konstrukciją yra pateikęs žymus archeologas Liudvikas Kšivickis, kurio 1903 m. kelionės lankant Sietuvos kūlgrindą aprašymas išlikęs rankraštyje: „Pasakojo man apie šią Sietuvą stebuklų stebuklus: kelias šis išgrįstas po vandeniu, akmenys esą plokšti ir dideli kaip stalas, galima važiuoti ketvertu greta sukinkytų arklių. Bet jei šiek tiek kryptelėsi į šoną, tai brinktelėtumei su visu vėžimu į tokią gilumą, iš kurios jau nebeišlystumei“ (L. Kšivickis Žemaičių senovė, 1927 m.). Anot šio archeologo Sietuvos kūlgrinda – viena slaptų kelio, jungusio Medvėgalio, Paršpilio ir Šiuraičių pilių įgulas, atkarpu.

Apie šį žmogaus rankų kūrinį Česlovas Kudaba rašė: „Sietuvos Kūlgrinda – didis mūsų krašto archeologinis paminklas. Neveltui (...), pasakojama, jog tai iš seniai, kai gyveno čia milžinai. Tai jų darbas. Šiaip ar taip, grėžinių duomenimis, Sietuvos pelkės gylis 5–7 m. Kiek akmenų tekę paskandinti darant tą akmens taką!“. L. Kšivickio teigimu, kūlgrindos akmenys metai iš metų vežti žiemą ant pelkės ledo, pavasarį nugrimzdavę – tokiu būdu suformuotas povandeninio kelio pylimas ir grindinys.

Veikiausiai, šios kūlgrindos įrengtos žemaičių ir kuršių kovų su Kryžiuočių ir Kalavijuočių ordiniais laikotarpiu: XIII–XIV a. kūlgrindos, kaip ir medgrindos (slaptas povandeninis kelias, grįstas rąstais), dar labai mažai Lietuvoje tyrinėta archeologinių paminklų grupė. Jos buvo įrengiamos įvairiais proistorės laikotarpiais prie svarbiausių krašto piliakalnių, alkakalnių ir senųjų gyvenviečių, pavyzdžiui: Kernavėje, prie Medvėgalio, per Biržulio pelkynus ir kitur.

XIX a. žemėlapiuose Sietuvos kūlgrinda pažymėta kaip dalis kelio Kaltinėnai–Tverai. Vietiniai žmonės dar ir dabar prisimena kaip kūlgrinda žmonės iš Požerės važiuodavę į Tverų atlaidus ir atvirksčiai. Važiuojant grindiniu per patį Sietuvos upelį vanduo plaudavęs arkliui šonus, o vežimų sėdynės turėjo būti iškeltos virš vežėčių.

Šiandien yra žinomos 3 kūlgrindos atkarpos. Pirmoji eina per patį Sietuvos upelį. Jos ilgis – 250 m, plotis – 8 m (per patį upelį iki – 20 m). Kitos dvi eina per gretimas pelkes, jų ilgis - 180 ir 150 m, plotis 3-4 m.

Savo paslaptینگumu, neperprasta tiesimo technika šie paminklai seniai atkreipė liaudies dėmesį, išsiliejusį gausiuose padavimuose. Jų tiesimas buvo priskirtas mitinėms būtybėms, bei vėlesniems istoriniams įvykiams, susijusiems su švedų ir prancūzų ekspansijomis.

Kaip neatsiejama senovės Lietuvos kelių dalis ir patikimas apsaugos įrenginys, kūlgrindos, medgrindos ir žemgrindos anksti pakliuvo į rašytinius šaltinius.

Daugiau kaip prieš 20 metų Z.Baubonis rašė:

"Renkant medžiagą apie kūlgrindas, medgrindas ir žemgrindas, archeologinėje medžiagoje ir literatūroje pavyko aptikti 63 objektus. Bet tai ne galutinis skaičius. Dalis jų jau gali būti sunaikinta, kiti, galbūt, yra vėlyvi keliai ir nebus priskirti šiai paminklų grupei. Dar kitą dalį, galbūt, bus galima priskirti prie istorinių brastų. Riba tarp brastos ir kūlgrindos sąvokų dar labai neaiški. Pavyzdžiui, iš šaltiniuose rastų duomenų apie 10 brastų per upelius matyti, kad pusė iš jų yra bent dalinai grįstos akmenimis. Be to, dėl duomenų stokos, neaišku, ar grindinys nėjo ir toliau pakrante, kuri galėjo būti ir pelkėta.

Kita pusė brastų yra prie piliakalnių ir alkakalnių ir tarnavo panašioms tikslams, kaip ir kūlgrindos, medgrindos ir žemgrindos, sudarydamos neatsiejamą archeologijos paminklų komplekso dalį. Be to, Žemaitijoje daugelis brastų vadinamos kūlgrindomis, ir atvirkščiai, kartais kūlgrindos, medgrindos ar žemgrindos šaltiniuose figūruoja kaip brastos.

Aukščiau minėtais terminais vadinami turintys strateginę gynybinę reikšmę keliai, grįsti akmenimis, rąstais arba pilti žemėmis ir einantys per pelkes, upes ir pelkėtas jų pakrantes arba ežerus."

Paskutiniaisiais metais pagaliau ir ši archeologijos paminklų rūšis susilaukė archeologų tyrinėjimų.

Visas straipsnis: <http://forum.istorija.net/forums/thread-view.asp?tid=1531&posts=11&mid=18485>